

Panik atak

“...cesur insan, kaygı kendini gösterdiğinde geri çekilmez, hele ki onu gürültü ve kargaşayla uzaklaştırmaya çalışmaz; aksine onu coşkuyla karşılar ve zehirli kadehi kaldıran Sokrates gibi, kendini onunla birlikte kapatır ve acı verici ameliyat başlamak üzereyken bir hastanın cerraha söyleyeceği gibi der ki: Şimdi hazırım.”

-Soren Kierkegaard, The Concept of Anxiety

“...kaygı o kadar aniden ortaya çıkabilir ki, neredeyse herkesin ilk tepkisi aynıdır. Ona direniriz. Kaygı gibi rahatsız edici bir deneyimden kaçınmak insan doğasıdır. Ondan kaçmayı veya onu engellemeye çalışmayı tercih ederiz. Ne yazık ki, kimse bize bunun yanlış bir tepki olduğunu söylemedi. Bu yanlış bir tepkidir çünkü kaygıyla savaştığımızda, bu çaba bizi, onunla savaşılmaya çalışırken harcadığımız aynı güçle tuzağa düşürür. Ondan kaçtığımızda ise, kaçışımızın hızıyla bizi kovalar.”

-Barry McDonagh, Dare: The New Way to End Anxiety and Stop Panic Attacks

“İnsanın kendine koyabileceği ve koyması gereken ruhsal görev, güvende hissetmek değil, panik ve yersiz korku duymadan güvensizliğe tahammül edebilmektir.”

-Erich Fromm, The Sane Society

Kaygıyı bu kadar inandırıcı kılan ve kaygı bozukluklarının üstesinden gelmeyi bu kadar zorlaştıran şeylerden biri de belirsizliğin varoluşun dokusuna işlemiş olmasıdır. Kaygı duyduğumuz kötü şeylerin asla gerçekleşmeyeceğinden tamamen emin olamayız. Bu, yüzleşmeyi ve kabullenmeyi öğrenmemiz gereken bir gerçek olarak karşımıza çıkar.

Yılın başında yayınladığımız, “Sis kalkıyor ama yol hala dar” başlıklı 2026 strateji raporumuzda, birkaç aylık bir fırsat penceresi olduğunu güçlü başlangıcın ardından sert bir düzeltme ile karşılaşabileceğimizi belirtmiştik.

20 Şubat’ta yani İran savaşından önce yayınlanan “Riskler Artarken” raporumuzda şöyle yazmıştık: *“Risk dengesi artık simetrik değil bizce ve aşağı yönlü riskler yavaş yavaş daha ağır basmaya başlıyor. Borsalarda endeks düzeyinde bir düşüş olasılığını artırıyor.”*

4 Mart’ta yayınlanan “Riskler gerçekleşmeye başlarken” raporumuzu da şöyle bitirmiştik: *“Arada geçmiş örneklerle bakıp hemen alım fırsatı refleksi kas hafızası nedeniyle kendini gösterecek, tepki denemeleri önümüzdeki günlerde yaşanabilir fakat önümüzdeki haftalarda dolar, petrol, bono faizlerinin ve volatilitenin (özellikle MOVE ve VIX) artmaya, enerji ve defansif sektörler hariç hisse senetlerinin ve endekslerin düşmeye devam edeceğini düşünüyoruz. İran savaşı öncesi de piyasaların düşme eğiliminde olduğunu düşündüğümüzü ifade etmiştik. İran’da olası bir ateşkese rağmen bu fikrimizin arkasındayız.”*

Aradan geçen zaman içinde piyasalar hareketleri tahmin ettiğimiz minvalde gerçekleşti.

Trump’ın İran’ın enerji şebekesine yönelik yeni koyduğu 5 günlük moratoryumdan hemen sonra ne olacağı belli değil. Son olarak haberlerde yer alan müzakere görüşme taleplerine İran’dan da henüz cevap gelmiş değil. Belki de İran’ın elektrik şebekesini yok etmenin ne kadar zor bir iş olduğunu öğrenmiş olabilir.

Yaptığımız araştırmalar sonucunda, İran’ın elektrik üretimi ve şebekesinin coğrafi olarak da oldukça dağınık olduğunu öğrendik. Çeşitli boyutlarda 400’den fazla elektrik santrali varmış ancak en büyükleri dahi İran elektrik üretiminin yalnızca yüzde 2,9’unu karşılıyormuş.

Trump birkaç gündür elektrik santrallerine saldırı olmayacağını söylüyor. Savaşın bittiğini söylemiyor. Sadece hafta sonu yaptığı tırmanma tehdidinin ertelendiğini söylüyor ve İranlılar henüz geri adım atmadı. Demek istediğimiz maalesef bu savaş henüz bitti gibi gözüküyor fakat gelinen noktada ateşkes ha oldu ha oluyor gibi haber akışlarıyla piyasalar tepki

denemelerinde bulunabilir. Trump'un son açıklamasının piyasaların çok kritik seviyelerde olduğu yerde gelmesi de tesadüf olmayabilir.

Bu tepki denemelerinin ilk olarak, bu seneki zirvelerine kadar ulaşmayacağını ve ardından bir satış dalgasıyla karşılaşacağını düşünüyoruz. Tabii ki yanılıyor olabiliriz, daha önce de yanıldığımız zamanlar oldu gerçek ve somut olan Hürmüz'ü tekrar açacak bir ateşkes gerçekleşirse piyasalar V şeklinde de dönebilir ama biz kısa vadede bu ihtimali zayıf buluyoruz.

Piyasada belirsizlikler devam ederken anksiyete de yüksek fakat henüz gerçek anlamda bir panik atak görmedik. Yani hala kalıcı bir dip görmediğimizi düşünüyoruz.

Piyasalarda birçok açıdan geçen yıl bu zamanlardaki duruma geri döndük. Bu yılın başlarında Mart'ta sert düşüş ve Mart-Mayıs yüksek volatilité beklerken geçmiş olayları da yakından takip etmeye başladık ki çoğunu bizzat yaşadım. 1997, 2007, 2015, 2018, 2022... Bunların çoğu hem fiyat hem de volatilité açısından dar aralıklardan ortaya çıktı.

Bu sefer daha dalgalı ve geniş bir aralık söz konusu gibi görünüyor. Düşündükçe, belki de en yakın benzetmenin aslında gözümüzün önünde saklandığını düşünmeye başladım yani, geçen yıl olabilir.

Başlangıçta bu fikre direndim "Bu yıl geçen yıla benziyor" demek neredeyse çok kolay geliyor, tıpkı şifrelerin 1-2-3-4 olması gibi ama bakıldığında benzerliklerin epey fazla olduğunu söyleyebiliriz.

Geçen yıl: Ana endekslerde 200 günlük ortalamayı kırdık, sert bir satış baskısı yaşadık ardından haftalarca bu ortalamanın altında dalgalandık hatta tepki denemeleriyle kısa bir süreliğine tekrar yukarı çıktık bu tepki denemeleri ex-post rasyonalize edildi ve piyasa görüşü daha az olumsuzla kayd. Şöyle şeyler duymaya başladık: düşemeyen her şey yükselir, en kötüsü geride kaldı, değerlemeler çok ucuzladı.

Ve sonra asıl hareket geldi. Bu düz bir çizgi gibi değildi. İnsanları yoran ve kafaları ve pozisyonları karıştıran bir süreçti. Yüksek bir volatilité olayı bekliyoruz yani VIX 40-50+ seviyelerine ulaşabilir. Bu volatilité gerçekleştikten sonra kalıcı dibi önümüzdeki iki ay içinde görebileceğimiz ve bunun da müthiş bir alım fırsatı yaratacağı görüşündeyiz. Dolayısıyla yavaş yavaş alış-veriş listeleri oluşturulabilir.

Bu arada hep petrolden bahsediliyor ama konu çok daha karmaşık, iç içe geçmiş ve yüzeyin altında kalan birçok gerçek de var ki bunların hepsine değinmeyeceğiz. Örnek olması açısından gübreden bahsedebiliriz. İsrail saldırıları, dünyanın en büyük doğalgaz sahası olan Güney Pars'taki 14. aşama işleme tesislerini vurdu. İran Petrol Bakanlığı yangını doğruladı ve kısmi üretim durduruldu. Güney Pars, İran'ın doğalgazının yüzde 70 ila 80'ini üretiyor. Bu gaz, üreye dönüşen Haber-Bosch amonyak sentezi için hidrojen hammaddesi olma özelliğine sahip. Molekölü üreten fabrika yanıyor. Molekölü taşıyan boğaz kapalı. Üre yüklemeleri Ruwais, Ras Laffan, Bandar Imam'da yapılıyor. Amonyak veya üreyi bir yarımada üzerinden Kızıldeniz limanına taşıyan bir boru hattı yok. Bir bypass yolu da bulunmuyor. Güney Pars onarıldığında da hareket etmeyecek çünkü gaz sahası tekrar faaliyete geçtiğinde boğaz hala kapalı olacak gibi duruyor ve bunlar çiftçilerin ekim yapma zamanı yaklaşırken oluyor. Bunun tarımsal ürünler için büyük bir risk olduğu aşikâr. FAO, 100 ila 200 milyon ek insanın akut açlık riski altında olacağını öngörüyor.

ÇEKİNCE:

Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti, yetkili kuruluşlar tarafından kişilerin risk ve getiri tercihleri dikkate alınarak kişiye özel sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler ise genel niteliktedir. Bu tavsiyeler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihlerinize uygun olmayabilir. Bu nedenle, sadece burada yer alan bilgilere dayanarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir. Söz konusu rapor belli bir kişiye veya mali durumları, risk ve getiri tercihleri benzer nitelikteki bir gruba yönelik olarak hazırlanmamıştır. Belirli bir getirinin sağlanacağına dair herhangi bir vaat veya taahhütte bulunulmamaktadır. Tüm yorum ve tavsiyeler öngörü, tahmin ve fiyat hedeflerinden oluşmaktadır. Zaman içinde piyasa koşullarında meydana gelen değişiklikler nedeniyle söz konusu yorum ve tavsiyelerde değişikliğe gidilebilir. Size uygun olan yatırım araçlarının ve işlemlerin kapsam ve içeriği uygunluk testi neticesinde belirlenir. Uygunluk testi, yatırım kuruluşu tarafından pazarlanan ya da müşteri tarafından talep edilen ürün ya da hizmetin müşteriye uygun olup olmadığının değerlendirilmesi amacıyla, müşterilerin söz konusu ürün veya hizmetin taşıdığı riskleri anlayabilecek bilgi ve tecrübeye sahip olup olmadıklarının tespit edilmesidir. Bu raporda yer alan her türlü bilgi, yorum ve tavsiye uygunluk testi ile tespit edilecek risk grubunuz ve getiri beklentiniz ile uyumlu olmayabilir. Bu nedenle, uygunluk testi neticesinde risk grubunuz tespit edilmeden sadece burada yer alan bilgilere dayanarak yatırım kararı verilmesi amaç, bilgi ve tecrübenize uygun sonuçlar doğurmayabilir. Burada yer alan bilgi ve veriler, araştırma grubumuz tarafından güvenilir olduğuna inanılan kaynaklardan derlenmiş olup, doğrulukları ayrıca araştırılmamıştır. Bu nedenle, bu bilgilerin tam veya doğru olmaması nedeniyle doğabilecek zararlardan Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş. ve çalışanları sorumlu değildir. Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş. tarafından farklı bölümlerde istihdam edilen kişilerin veya Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş.'nin ortaklarının ve iştiraklerinin bu raporda yer alan tavsiyelerle veya görüşlerle hemfikir olmaması mümkündür. Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş. ile piyasanın işleyişinden kaynaklanan makul nedenlerden dolayı, Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş. ortakları, çalışanları, yöneticileri ve bunlarla doğrudan ve dolaylı olarak ilişkileri bulunan istihdam ilişkisi doğuracak bir sözleşme çerçevesinde veya herhangi bir sözleşme olmaksızın çalışan ve tavsiyenin hazırlanmasına katılan tüm gerçek veya tüzel kişiler ile müşterileri arasında önlemeyen çıkar çatışması ve objektifliği etkilemesi muhtemel nitelikte ilişkiler doğabilir. Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş., ortakları veya iştirakleri, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yetkilendirildikleri yatırım hizmetleri ve faaliyetleri ile yan hizmetlerini, bu raporda bahsi geçen şirketlere, muhtelif zamanlarda, sunmayı teklif edebilir veya sunabilir. Muhtelif zamanlarda, Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş.'nin, ortaklarını, iştiraklerinin ve işbu kapsamdaki yöneticilerinin, yetkililerinin, çalışanlarının veya temsilcilerinin, doğrudan veya dolaylı olarak, raporda bahsi geçen işlemler, menkul kıymetler veya emtialar üzerinde pozisyonları bulunabilir veya farklı nedenlerle ilgi ve ilişkileri bulunabilir. Söz konusu çıkar çatışması durumlarında Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş., internet sitesinde yer alan Çıkar Çatışması Politikası uyarınca hareket eder. Bu rapor, sadece gönderildiği kişilerin kullanımı içindir. Bu raporun tümü veya bir kısmı Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş.'nin yazılı izni olmadan çoğaltılamaz, yayınlanamaz veya üçüncü kişilere gösterilemez, ticari amaçla kullanılamaz.